

Становище по представения дисертационен труд,

на тема „**Актовете на Съда на ЕС и техните правни последици**”

разработен от Станислав Кръстев Костов, докторант на самостоятелна подготовка към Философски факултет на СУ „Св. Климент Охридски”,

от проф. д-р Мариана Карагьозова-Финкова, Председател на научното жури

Представеният за обсъждане труд е първото самостоятелно изследване в нашата правна литература, посветено на проблема за актовете на Съда на ЕС и техните правни последици. Нещо повече, може да се каже без преувеличение, че са изключително малко монографичните трудове, които отделят специално внимание на цялостното изследване правната природа на актовете на Съда на ЕС в цяла Европа. Обичайно тази проблематика се включва като част от по-общия предмет на изследване – Съдът на ЕС, или се разглежда при анализ на отношенията на Съда на ЕС и националните съдилища. Актуалността на изследването е извън всякакво съмнение предвид ключовия характер за изграждането на общностния правен ред на проблема за правните последици от актовете на Съда на ЕС по отношение на националните юрисдикции.

Структурата на дисертацията е добре изградена цялостна логическа конструкция. Изложението следва логиката на структурата. Изследваните проблеми, както и подборът на юриспруденцията на Съда на ЕС, са релевантни за темата. Изясняването на кръга от проблеми в изследването е основано върху анализа на огромен фактически материал, представлява резултат от продължителни натрупвания и усилия и покрива широк спектър от проблематика на съвременната теория на правото.

Изследването е организирано в четири глави, Увод и Заключение, както и множество подраздели и е в обем от 339 страници. Приложена е подробна библиографична справка на използваните научни изследвания на български, английски и френски език, както и обширен каталог на реферираните съдебни решения, което свидетелства за задълбочените интереси на автора в теорията и практиката. Научният апарат е богат и убедителен- цитирани са стотици /над 400/ съдебни решения, включително и е анализирана най-новата практика на Съда от последните две години /2009 и 2010 г /; цитиранията са основателни.

Особена ценност има методологията на изследването, която показва умело владеене и вещина при боравенето наред с класическите методи на правните изследвания - логическия и правно-догматичния метод, и много добро използване на методиката на синтетичния анализ. Историческото начало е вплетено в разкриването на логиката на еволюцията на доктрината за съдебната практика като източник на правото. Сполучливо приложение е намерил и системният метод, което способства за навлизане в по-голяма дълбочина на измеренията на източниците на правото.

Като изхожда от основната задача на Съда на ЕС – да осигури господството на правото и на законността при тълкуването и прилагането на договорите, дисертантът с основание разглежда в Глава Първа предвидените в Договора производства пред Съда на ЕС. Особено внимание е отделено на безспорни производства /производството за преюдициални заключения и производството за преценка на съвместимостта на проекти на международни споразумения с Договорите/, в рамките на които Съдът развива впечатляваща юриспруденция, имаща съществена роля за развитието на Европейските общности и Европейския съюз като автономни и оригинални

наднационални обединения. В този смисъл тази глава се явява като подготвителна за изследването на актовете на Съда на ЕС, техния режим и последици.

Доколкото актовете на Съда на ЕС имат различни последици в зависимост от производствата, които се развиват пред Съда на ЕС, те са аналитично представени в Глава Втора на изследването. Специално внимание е отделено на изискванията относно тяхното публикуване, както и на специфичния езиков режим, на който те са подложени с оглед на създаването и развитието на ЕС като мултилингвистично обединение.

Третата глава е посветена на въпроса дали практиката на Съда на ЕС представлява източник на право. Тъй като считам, че основно приносите на автора са в тази глава, по-долу ще отбележа някои съществени моменти от изследването в тази му част.

В последната глава са обсъдени правните последици на актовете на Съда на ЕС. С основание особено внимание е отделено на действието по отношение на лицата и действието във времето на съдебните решения. Защитена е тезата, че в рамките на производството за преюдициални заключения съдебните решения са обвързващи не само за националната юрисдикция, отправила преюдициалното запитване, а и за всички други национални съдилища и изобщо субекти на правото на ЕС.

Като съществен принос в дисертационният труд считам задълбоченото изследване, направените изводи и формулирани становища по един от централните за правната доктрина - както в националното, така и в общностното право- въпроси, а именно дали съдебната практика има качество на източник на правото. Отделни аспекти на проблема са били разглеждани от водещи изследователи както в българската, така и европейска правна теория, но принос на дисертанта е, че е успял да систематизира и изложи обобщено различните възгледи по въпроса за източниците на правото и съдебната практика като е обхванал редица измерения на този проблем, които са убягвали от полезрението на изследователите. Положително следва да се оцени ясното формулиране и убедително аргументиране на становището на докторанта по ключовите проблеми в тази материя. Задълбочено се изяснява понятието източник на правото. Дисертантът изхожда от класическо за българската обща теория на правото разбиране за източника на право като юридически факт, който поражда, изменя или прекратява действието на правни норми.

За да отговори на въпроса дали съдебната практика има характер на източник на правото, авторът на дисертационния труд разглежда проблема през призмата на прецедента, доколкото именно прецедентният характер на съдебните решения дава основание те да се разглеждат като източник на правото. Тезата на дисертанта се основава на задълбочената преценка, дали решенията на Съда има основание да се считат за прецеденти, като се прави разграничаване между обвързващ и аргументиращ прецедент. Отговорът на поставения въпрос се предхожда, и това също е един от приносите на дисертанта, от задълбочен анализ на основните характеристики на английския обвързващ прецедент. Направен е критичен преглед на българската, континенталната и англосаксонска доктрина в материята. Много добре е обоснован изводът на автора, че актовете на Съда на ЕС не представляват обвързващ прецедент по смисъла на англосаксонското право. Дисертантът аргументирано приема, че доктрината за обвързващия прецедент не е приложима по отношение на актовете на Съда на ЕС, най-вече защото липсва установена йерархична връзка между Съда на ЕС и националните юрисдикции.

Като отхвърля виждането за прецедентния характер на актовете на Съда на ЕС, дисертантът доказва своята теза за актовете на Съда на ЕС като източник на право, основайки се на континенталното понятие за източник на право. Аргументирано е

изведена авторската теза, че само онези актове на Съда на ЕС, които пораждат, изменят или прекратяват действието на правни норми, представляват източник на право. Направено е разграничение между нормотворческата функция на Съда на ЕС и неговите тълкувателно правомощия като са разгледани различни гранични примери за тълкуване, което не представлява създаване на абстрактни правила за поведение. Проведено е и задължителното разграничение между нормотворчество и правоприлагане по аналогия.

На основата на проведенния анализ актовете на Съда, които представляват източник на право, са включени в йерархията на източниците на правото на ЕС. Заслуга на автора на дисертационния труд е подреждането на актовете на Съда в един нов тип система на източниците на правото, организирана според юридическата сила на актовете.

Дисертационният труд не е освободен и от някои недостатъци. Считаю, че независимо от представените примери за нормотворческата функция на Съда на ЕС изложението щеше само да спечели, ако докторантът беше изследвал и утвърждаването на защитата на основните права на човека в правото на ЕС в редица ключови решения на Съда. Дисертационният труд би спечелил и от сравнителноправно съпоставяне на Съда на ЕС с Върховния съд на САЩ, както и от по-задълбоченото изследване на проблема за двуинстанционното производство и белезите на постановяваните в тези производства актове.

Макар и рядко в работата се срещат непрецизни формулировки или усложнен изказ на идеи, което макар и резултат от индивидуалния почерк на твореца затруднява усвояването на неговата мисъл от по-широка аудитория.

Категорично считаю, че тези и други недостатъци не омаловажават достойнствата на дисертационния труд на Станислав Костов, който съответства на всички изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор”.

В заключение:

- Дисертацията представлява панорамно изследване на актовете на Съда на ЕС, в което задълбочено се обяснява правната им природа. Представеното за обсъждане изследване за първи път в нашата правна литература поднася цялостен анализ на важен за съвременната теория на правото проблем-представя ли съдебната практика на Съда на ЕС източник на правото. Специално внимание е отделено на ролята на СЕС за интеграционния характер на правото на ЕС- националните съдилища, съобразявайки се с актовете на СЕС/ което е изведено от самия Съд като тяхно задължение/съдействат за развитие на интеграционния правопорядък. Предметът на изследване е актуален. Изследването съдържа редица приносни моменти за теорията и практиката на правото на ЕС. Трудът се отличава с подчертано добър юридически език.

Като цяло представеното изследване показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в материята на правото на ЕС и способност за самостоятелни научни изследвания.

На основание посоченото изразявам становище, че на Станислав Костов следва да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор”.

София,

21 юни 2011 г.

Проф. д-р Мариана Карагъзова-Финкова